

JACOB A. RIIS

LIGHT IN DARK PLACES

FATTIGDOM I BILLEDER OG ORD

UNDERSVISINGSMATERIALE

Grundskolens mellem- og udskolingstrin og ungdomsuddannelser

FATTIGDOM I BILLEDER OG ORD

I slutningen af 1800-tallet skildrede Jacob A. Riis den udbredte fattigdom i New York gennem sine fotografier og sit journalistiske arbejde. Størstedelen af de fattige var immigrantfamilier, der kom fra Europa. Riis fotograferede de dårlige forhold, som familierne levede under, og den kriminalitet, der fandtes i New Yorks fattigste kvarterer.

Blandt byens rigere borgere var der en udbredt forståelse af, at samfundets fattigste selv var skyld i deres situation. Med inspiration fra Charles Darwins evolutionsteori, mente de, at det var naturens orden, at de stærke blev stærkere, og de svage blev svagere. Riis var en del af en reformbølge i USA, der gjorde op med denne forståelse, og arbejdede for at ændre de forhold, som skabte disse skel i samfundet.

På taget af Mott Street Barracks, 1891-1892, Museum of the City of New York, 90.13.4.120

I. Besøg i lejekasernerne

Det var svært at finde et sted at bo for New Yorks fattigste, og de var nødsaget til at bo i lejekaserner, som var flerfamilieshuse i seks etager uden sollys, luft og rindende vand fra første sal og oppefter. Derudover boede byens fattigste i fugtige kældre, på herberger, i baggårde og på gaden. Frem for at udpege de fattige som problemet, som mange ellers gjorde, fremhævede Riis, at det var ejerne af lejekasernerne, der var problemet. Han mente, at ejerne var grådige og udnyttede den store boligefterspørgsel til at tjene flere penge på deres lejligheder. Den dyre leje på lejlighederne, der ikke var større end togkupéer, medførte, at immigranterne levede tæt sammen. I bogen *How the Other Half Lives* beskriver Jacob Riis de dårlige leveforhold lejekasernerne:

En, to, tre senge er der her, hvis de gamle kasser og dynger af modbydeligt strå kan blive kaldt det; et ødelagt komfur med et vanvittigt rør, hvor røgen løkker ved hvert led, et bord, der er lavet af grove plader stablet op på kasser, og skrald i hjørnerne. Tætheden og lugten er frastødende. Hvor mange mennesker sover der her? Kvinden med det røde tørklæde ryster tvært på hovedet, men den barbenede pige med det lyse ansigt tæller på sine fingre – fem, seks! – ”Seks, hr.!” Seks voksne mennesker og fem børn. [...] Jeg husker tydeligt en sundhedsinspektørs besøg i en af disse lejekaserner en julidag, hvor temperaturen nåede op over 35 grader. Men inde i det frygtelige rum, med et halvt dusin personer, der vaskede, lavede mad og sorterede klude, der lå den døende baby ved komfuret, hvor lægens termometer målte 46 grader.

One, two, three beds are there, if the old boxes and heaps of foul straw can be called by that name; a broken stove with crazy pipe from which the smoke leaks at every joint, a table of rough boards propped up on boxes, piles of rubbish in the corner. The closeness and smell are appalling. How many people sleep here? The woman with the red bandana shakes her head sullenly, but the bare-legged girl with the bright face counts on her fingers – five, six! – “Six, sir!” Six grown people and five children [...] Well do I recollect the visit of a health inspector to one of these tenements on a July day when the thermometer outside was climbing high in the nineties; but inside, in that awful room, with half a dozen persons washing, cooking, and sorting rags, lay the dying baby alongside the stove, where the doctor’s thermometer ran up to 115°.

How the Other Half Lives, 1890, s. 53-54

- ◆ **Hvordan reagerer I på at læse teksten? Hvorfor?**
- ◆ **Hvad lægger I mærke til i teksten?**
- ◆ **Hvilke sanseindtryk beskriver Riis?**
- ◆ **Hvorfor tror I, at der blev sendt sundhedsinspektører ud i disse kvarterer?**

BILLEDANALYSE:

Se på billedet *Fem cents pr. soveplads* (1888-89) og sammenlign med teksten ovenfor:

Fem cents pr. soveplads, 1888-1889, Museum of the City of New York. 90.13.4.158

- ◆ Hvad fortæller billedet i forhold til teksten?
- ◆ Hvilke sanser taler billedet til?
- ◆ Hvad kan billedet i forhold til teksten og omvendt?

II. Kriminalitet og bander

Der fandtes flere kriminelle miljøer i New York. Området omkring Mulberry Street, som Riis kaldte "Mulberry Bend", var et af de værste. I *How the Other Half Lives* beskriver Riis det som "en menneskelig svinesti" og fremhæver, at det er godt, der kun findes ét Bend i verden. Gaden Bandit's Roost var en gyde, der var forbundet med Mulberry Bend og førte ind til en baggård, som nærmest var en losseplads. Stedet var kendt for den høje kriminalitetsrate, og det var her Riis tog billedet *Bandit's Roost* (1887-1888), der er et af hans meste kendte fotografier.

BILLEDANALYSE:

- ◆ **Hvad ser I på billedet?**
- ◆ **Hvordan er billedet opbygget?**
- ◆ **Mændene poserer for Riis. Hvorfor har det været vigtigt for Riis at sætte fokus på disse mænd? Hvilke historier fortæller de?**
- ◆ **Hvordan mener I, at kriminalitet er forbundet med fattigdom?**

Bandit's Roost, 1887-1888, Museum of the City of New York. 90.13.4.104

III. Slumkvarterernes børn

I sine fotografier og artikler arbejdede Riis imod opfattelsen af, at de fattige selv var skyld i deres situation. I en artikel i avisen *New York Tribune* fra 18. juli 1888 fremhæver Riis, at slummets mødre nærer ligeså stor kærlighed til deres børn som andre mødre. At Riis blev nødt til at skrive dette er et udtryk for, at det ikke nødvendigvis var opfattelsen. I bogen *Children of the Poor* fra 1892 finder man en beskrivelse af Jacob A. Riis' møde med pigen Katie. Historien er ledsaget af et fotografi af hende.

TEKST OG BILLEDOPGAVE:

Billedet viser os en sober, tålmodig og hårdfør lille pige på trods af det triste liv, der dag for dag trak hende ned. I skolen værdsatte de hendes gode opførsel og blide manerer. Uden et smil og uden at spørge om noget rejste hun sig straks, da jeg spurgte hende, om jeg måtte tage hendes billede. "Hvad slags arbejde laver du så?" spurgte jeg for at bryde isen, mens jeg gjorde kameraet klar. "Mig skrubber," svarede hun uden tøven, og hendes blik syntes at garantere, at hvad hun skrubbede, det blev rent.

The image shows what a sober, patient, study little thing she was, with that dull life wearing on her day by day. At the school they loved her for her quiet, gentle ways. She got right up when asked and stood for her picture without a question and without a smile. "What kind of work do you do?" I asked, thinking to interest her while I made ready. "I scrubs," she replied, promptly, and her look guaranteed that what she scrubbed came out clean.

How the Other Half Lives, 1890, s. 53-54

"Mig skrubber" – lille Katie fra West 52nd Street Industrial School, 1891-1892, Museum of the City of New York. 90.13.4.132

- ◆ **Hvad lægger Riis vægt på i beskrivelsen af Katie?**
- ◆ **Hvordan har han fotograferet Katie? Se på den vinkel hun er fotograferet fra, omgivelserne og kompositionen af billedet.**
- ◆ **Passer fotografiet af Katie til beskrivelsen af hende i teksten?**
- ◆ **Hvorfor tror I, at Riis valgte at fotografere børn i slumkvartererne frem for andre befolkningsgrupper?**

SKRIVEØVELSE:

I bogen *Children of the Poor* finder man en række billeder af børn og deres hverdag. På billedet *Natskole i herberget på Seventh Avenue* (1891-1892) ser vi en skoleklasse. I billedets forgrund sidder en dreng, der er faldet i søvn henover bordet. Bag ham kigger nogle ældre drenge direkte ind i kameraet.

Natskole i herberget på Seventh Avenue, 1891-1892, Museum of the City of New York. 90.13.4.173

- ◆ Vælg en af personerne på billedet og skriv en fortælling set ud fra deres synspunkt. Hvad er der sket før billedet blev taget?

IV. Samfundsansvar - How the Other Half Lives

Bogen *How the Other Half Lives* (1890) sammenbragte Riis' journalistiske arbejde, og den blev en bestseller hurtigt efter, at den blev udgivet. Bogen var dermed et effektivt middel til at sprede budskabet om behovet for forandring. I introduktionen til bogen forklarer Riis, hvorfor det er vigtigt at forbedre vilkårene for New Yorks fattige:

Hvad lejekasernerne er, og hvordan de blev til det, de er, skal vi se på i det følgende. Historien er taget fra offentlige protokoller og mørk nok til at kaste en skygge over ethvert sind. Hvis det viser sig, at "den anden halvdel" lidelser og synder og den ondskab, de producerer, ikke er andet end en retfærdig straf for samfundet, som ikke gav den [anden halvdel] andre valg, så er det, fordi det er sandheden. Skellet er der, fordi selvom de gode kræfter opvejer de dårlige – andet ville ikke være godt – bliver alle indflydelser onde i lejekasernerne; fordi de er arnested for epidemier, der bringer død til både rig og fattig; de er hjemstedet for forarmelse og kriminalitet, der fylder vores fængsler og politidomstole [...] frem for alt, berører de familielivet med en dødbringende moralsk besmittelse.

What the tenements are and how they grew to what they are, we shall see hereafter. The story is dark enough, drawn from the plain public records, to send a chill to any heart. If it shall appear that the sufferings and the sins of the "other half", and the evil they breed, are but as a just punishment upon the community that gave it no other choice, it will be because that is the truth. The boundary line lies there because while the forces for good on one side vastly outweigh the bad – it were not well otherwise – in the tenements all the influences make for evil; because they are the hot-beds of the epidemics that carry death to rich and poor alike; the nurseries of pauperism and crime that fill our jails and police courts [...] above all they touch the family life with deadly moral contagion.

How the Other Half Lives, 1890, s. 6

Diskuter teksten i grupper:

- ◆ Hvordan fremstiller Jacob A. Riis de problemer, som findes i lejekasernerne?
- ◆ Hvem tror I, han forestiller sig, er modtageren for denne tekst?
- ◆ Hvilke ord vælger han til at beskrive de problemer, der er i slumområderne?
- ◆ Riis var kristen og kom blandt andet i episkopalkirken i Richmond Hills, hvor han boede. Kan I se nogle kristne tematikker i den måde, han skriver på? Hvorfor tror I, han bruger de formuleringer?
- ◆ Hvordan skinner hans reformistiske dagsorden igennem i teksten?

Diskuter generelt:

- ◆ Hvorfor tror I, at man gik ud fra, at fattige var dårlige mennesker, der selv var skyld i deres situation?
- ◆ Hvorfor tror I, at Riis blev engageret i reformbølgens arbejde med at forbedre de fattiges vilkår?

V. Perspektiverende spørgsmål

Leveforhold i København:

- ◆ Hvordan tror I, det var at bo i København i slutningen af 1800-tallet?
- ◆ Hvordan har byen ændret sig?
- ◆ Hvilke ændringer sker der i byen i dag? Tænk på anlæg af veje, parker, transportmuligheder, bygninger og hele kvarterer.
- ◆ Hvilken betydning har disse ændringer for mindre velstillede borgere i byen?

Fattigdom i dag:

- ◆ Hvordan er fattigdom i Danmark i dag?
- ◆ Hvilke befolkningsgrupper fremhæver man, når man taler om fattigdom i Danmark?
- ◆ Hvordan omtaler man disse samfundsgrupper?
- ◆ Hvilken betydning spiller velfærdstaten i vores samfund?
- ◆ Hvilket ansvar mener I, at samfundets velstillede borgere har for at hjælpe fattige?
- ◆ Hvorfor er det et problem for en by at have mange fattige?